

Espoon luotojen pesimälinnustokartoitus vuonna 2024

Ville Vasko

Faunatican raportteja 135/2024

Päiväys: 15.12.2024
Kirjoittaja: Ville Vasko

Kannen kuva: Laskentaan käytetty soutuvene Soukanluodolla. Kuva: Ville Vasko 17.5.2024
Valokuvat: © 2024 / Faunatica Oy
Karttakuvat: © 2024 / Faunatica Oy
Pohjakartat ja ilmakuvat: © Maanmittauslaitos

Espoo 2024

Suosittellemme viittaamaan tähän raporttiin seuraavasti:

Vasko, V. 2024: Espoon luotojen pesimälinnustokartoitus vuonna 2024. – Faunatican raportteja 95/2024. 22 s.

Sisällysluettelo

TIIVISTELMÄ.....	3
1. JOHDANTO.....	4
2. MENETELMÄT	6
3. TULOKSET	7
Soukanluodot	8
Sankgrundet	9
Linholmin pohjois- ja itäpuolen karit.....	10
Rajakuvun luoteispuolen luodot.....	11
LIITE 1. KUVIA SELVITYSKOhteilta	13

Tiivistelmä

Tässä selvityksessä laskettiin pesimälinnusto neljältä laskentakohteelta Espoon saaristossa. Laskenta-alueisiin kuului yhteensä yhdeksän pientä luotoa.

Linnustollisesti arvokkaimmiksi kohteiksi todettiin Soukanluodot ja Linholmin pohjois- ja itäpuolen karit. Näiden kohteiden perustamista suojelualueiksi suositellaan harkittavan.

Soukanluotojen linnusto on monipuolinen ja saarilla pesii kohtalainen määrä kalalokkeja ja haahkoja. Ongelmana on luvaton rantautuminen, mikä aiheuttaa maaston kulumista ja häiriötä linnuille.

Linholmin karien merkittävin arvo on 13 parin tiirayhdyskunta, jonka pesimämenestys on hyvä. Saarille on vaikea rantautua, mikä lisää niiden arvoa linnuille.

Haahkojen poikastuotto koko alueella on ilmeisen huono, koska ainuttakaan poikuetta ei selvityksessä havaittu.

Vieraslajeihin kiinnitettiin selvityksessä huomiota, mutta niistä ei tehty havaintoja kartoituksen kohteena olleilla luodoilla.

1. Johdanto

Faunatica Oy teki kesällä 2024 Espoon kaupungin toimeksiannosta pesimälinnustolaskennan neljällä pienellä luodolla ja luotoryhmällä Espoon saaristossa. Luotojen linnustollinen arvo haluttiin selvittää niiden suojelutarpeen arvioimiseksi.

Kartoitettavia luotoja oli yhteensä yhdeksän:

- Soukanluodot (2 luotoa)
- Sankgrundet
- Linholmin pohjois- ja itäpuolen karit (3 luotoa)
- Rajakuvun luoteispuolen luodot (3 luotoa)

Kohteiden pinta-ala vaihteli muutamasta aarista isomman Soukanluodon 44 aariin. Soukanluodot oli ainoa kunnolla metsäinen saariryhmä. Muilla luodoilla kasvoi vain yksittäisiä puita tai ne olivat täysin puuttomia.

Kartoitettujen luotojen sijainti on esitetty kuvassa 1.

Selvityksen tavoitteena oli:

- Luotojen pesimälintulajiston ja parimäärien selvittäminen
- Pesimämenestyksen seuraaminen

Selvityksen on tehnyt biologi, FM Ville Vasko, jolla on pitkä kokemus lintuselvityksistä ja saaristolintulaskennoista.

Kuva 1. Kartoitettujen luotojen sijoittuminen Espoon saaristossa.

2. Menetelmät

Työssä noudatettiin sovellettuna Luonnontieteellisen keskusmuseon saaristolintulaskennan suosituksia. Tavoitteena oli emojen ja pesien saarikohtainen laskenta. Saarissa vietetty aika oli Soukanluodoilla noin 30 minuuttia ja pienemmillä saarilla vain 5–15 minuuttia. Lintuihin kohdistunut häiriövaikutus oli siten hyvin vähäinen.

Liikkumiseen käytettiin soutuvenettä ja kanoottia, joilla pystyttiin rantautumaan pienillekin luodoille ja liikkumaan äänettömästi lintuja häiritsemättä. Apuvälineinä käytettiin kiikaria ja muistiinpanovälineitä.

Varsinainen laskenta tehtiin kaksi kertaa pesimäkauden aikana. Ensimmäisellä laskentakerralla 17.5. laskettiin haahkan, isokoskelon, puolisukeltajasorsien, harmaa- ja merilokin sekä muiden varhain pesivien lajien pesät. Toisessa laskennassa 9.6. olivat pääkohteena sotkat, tiirat ja kalalokki. Jokaisessa laskennassa tehtiin kuitenkin muistiinpanoja kaikista lajeista mahdollisimman kattavien tietojen saamiseksi. Lisäksi 23.6. tehtiin täydentävä poikuelaskentakäynti, jolloin Linholmin kareja ja Sankgrundetia tarkkailtiin kaukoputkella mantereelta ja Soukanluotojen ympäri lennettiin dronella.

Laskennat tehtiin aamupäivällä tyynellä tai heikkotuulisella ja aurinkoisella tai pilvipoutaisella säällä. Pesimäsaarille ei saa nousta kylmällä tai sateisella eikä myöskään auringonpaahteisella säällä, koska emojen lähtiessä pesästä munat voisivat kylmettyä tai paahtua. Sorsien pesät peitettiin pesäuntuvilla tai muilla pesäaineksilla varisten näkyviltä.

Saarta lähestyttäessä laskettiin rantavesissä uivat sorsalinnut ja yritettiin päätellä niiden käyttäytymisestä, pesivätkö ne tällä saarella. Lokkien ja tiirujen parimäärä arvioitiin laskemalla ilmassa kiertelevät linnut. Pesälaskenta tehtiin mahdollisimman ripeästi kulkemalla järjestelmällisesti alue ristiin rastiin.

Pesät määritettiin lajilleen mm. rakenteen, munien, untuvien tai poikasten perusteella. Tarvittaessa pesät kuvattiin nopeasti kännykkäkameralla, jotta samoja pesiä ei lasketa kahdesti. Kullakin käynnillä laskettiin myös saalistajien tuhoamien pesien määrät ja mahdollisesti kuolleet emolinnut.

Laskentatulokset tulkittiin parimääräksi löydettyjen pesien sekä havaittujen aikuisten ja poikueiden perusteella, Luonnontieteellisen keskusmuseon ohjeen mukaisesti.

3. Tulokset

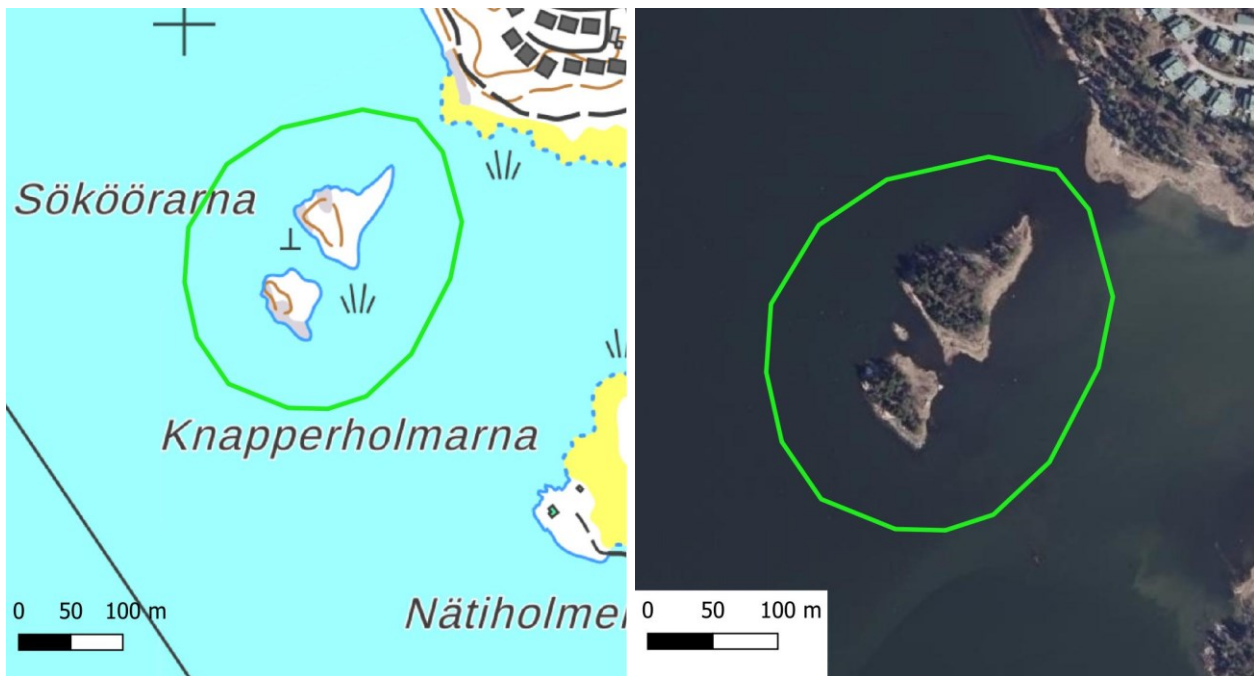
Selvityksessä havaittiin yhteensä 15 vesi- ja rantalintuihin kuuluvaa lajia (Taulukko 1). Saarten yhteenlaskettu pesivien lintujen parimäärä oli 84. Seuraavassa kuvaillaan saaria ja niiden linnustoa yksityiskohtaisemmin.

Taulukko 1. Pesivien lintujen parimäärät kartoitetuilla saarilla. Sulkeissa oleva luku tarkoittaa, että linnut on havaittu saarella tai sen lähellä, mutta käyttäytyminen on viitannut siihen, etteivät ne pesi kyseisellä saarella vaan todennäköisesti läheisillä isommilla saarilla.

Laji	Tieteellinen nimi	Status	Soukan-luodot	Sankgrundet	Linholm N+E	Rajakupu NW	Yhteensä
Kyhmyjoutsen	<i>Cygnus olor</i>		1	(1)	1		2
Kanadanhanhi	<i>Branta canadensis</i>		2	1			3
Valkoposkihanhi	<i>Branta leucopsis</i>	D	2			2	4
Sinisorsa	<i>Anas platyrhynchos</i>		2	(1)		(2)	2
Harmaasorsa	<i>Anas strepera</i>		1	1		2	4
Haahka	<i>Somateria mollissima</i>	EN	7	8	7		22
Telkkä	<i>Bucephala clangula</i>		3				3
Tukkakoskelo	<i>Mergus serrator</i>	NT	1		1		2
Isokoskelo	<i>Mergus merganser</i>	NT			2	2	4
Kalalokki	<i>Larus canus</i>		10			1	11
Kalatiira	<i>Sterna hirundo</i>	D	2		10		12
Lapintiira	<i>Sterna paradisaea</i>	D	2	2	3	2	9
Meriharakka	<i>Haematopus ostralegus</i>		1	(1)	(1)	1	2
Rantasipi	<i>Actitis hypoleucos</i>		1			(1)	1
Västäräkki	<i>Motacilla alba</i>	NT	1		1	1	3
Lajimäärä			14	4	7	7	15
Parimäärä			36	12	25	11	84

Soukanluodot

Pinta-ala: 44 a + 24 a

Kuva 2. Soukanluotojen laskenta-alue peruskartalla ja ilmakuvassa.

Sekä laji- että parimäärältään paras kohde, mikä johtuu saarten muita suuremmasta pinta-alasta. Saaret ovat puustoisia, ja niiden ympärillä sekä itäisemmän luodon ja mantereen välissä kasvaa ruovikkoa. Saarilla on virkistyskäyttöä; maasto on paikoin selvästi kulunutta ja saarella myös havaittiin juhannuksen dronekuvauksen yhteydessä rantautunut vene. Saarilla on linnunpönttöjä, minkä ansiosta mm. telkkä kuuluu pesimälinnustoon. Osa pöntöistä oli aivan uuden näköisiä.

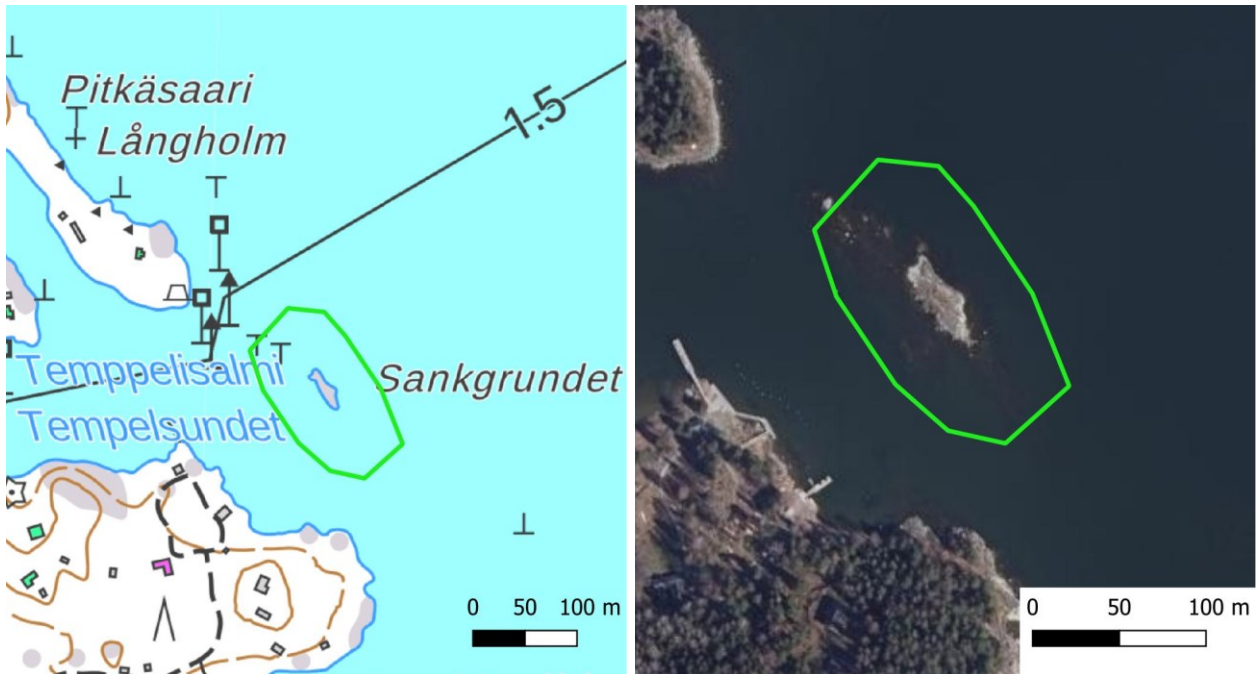
Linnusto on monimuotoinen, mutta useimpia lajeja pesii vain 1–3 paria. Runsaimmat lajit ovat kalalokki (10 paria) ja haahka (7 paria), joille kohde on kohtalaisen merkittävä pesimäpaikka. Lokkiyhdyksunta puolustaa omia pesiään petoja, kuten variksia vastaan ja suojaa samalla muidenkin lajien pesiä.

Minkään lajin poikueita ei kuitenkaan havaittu saarilla kesäkuun käynneillä. Pesimämenestys saattaa siis olla heikko, mahdollisena syynä ihmishäiriö. Toisaalta myöskään selvästi petojen tai ihmisten tuhoamia pesiä ei havaittu, joten poikueet olivat saattaneet liikkua jo pois saarelta.

Ensimmäisessä laskennassa havaittiin tukkasotkia (EN; 2 koirasta ja naaras) sekä punasotkia (CR; 2 paria + 2 koirasta ja naaras) melko kaukana laskentaluodoista Knapperholmarnan suunnalla. Kyse oli todennäköisesti muutolla levähtäneistä yksilöistä, mutta Soukanluodot sopisi periaatteessa näidenkin taantuneiden lajien pesimäpaikaksi, mikäli niiden kannat valtakunnallisesti taas vahvistuisivat.

Sankgrundet

Pinta-ala: 4,4 a

Kuva 3. Sankgrundetin laskenta-alue peruskartalla ja ilmakuvassa.

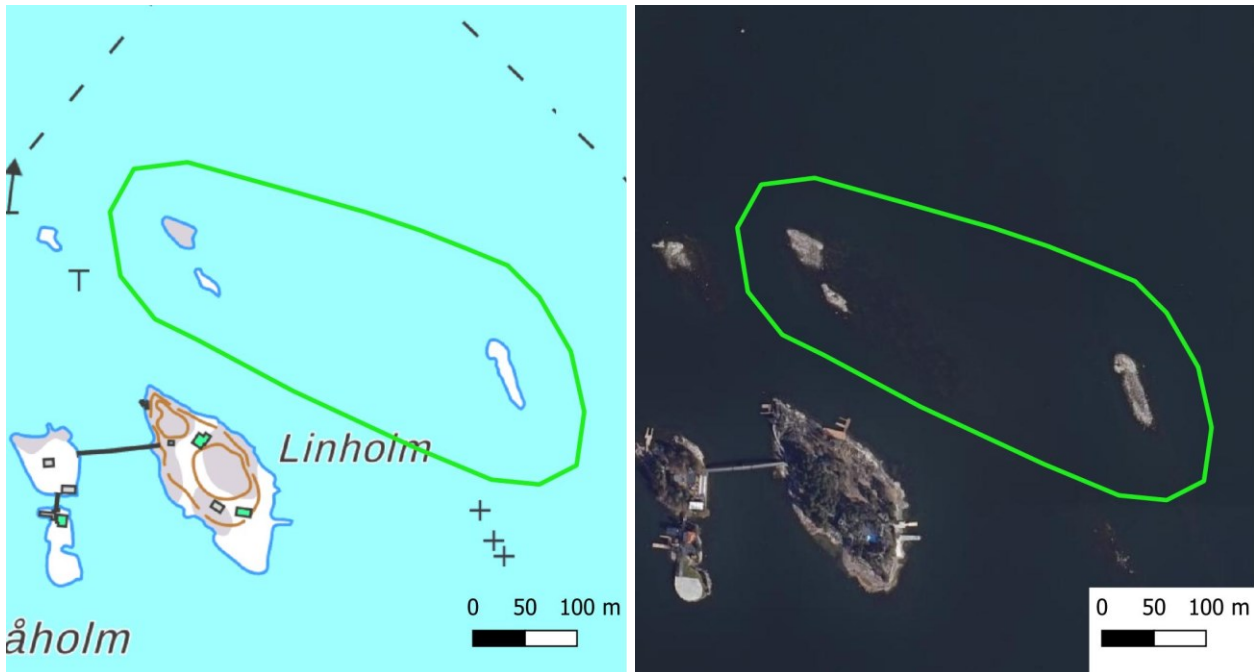
Pieni puuton luoto. Linnustoon kuuluvat vain kanadanhanhi, harmaasorsa, haahka ja lapintiira. Haahkoja kuitenkin pesii saarella peräti kahdeksan paria, mikä on nyt kartoitetuista saarista eniten. Saarella ensimmäisellä käynnillä oleskellut meriharakka pesii todennäköisesti Vasikkasaaren puolella.

Sankgrundet on pieni luoto, jolle on vaikea rantautua. Se on pesimäympäristönä rauhallinen, vaikka sijaitseekin lähellä veneväylää ja Vasikkasaaren satamaa. Linnut kuitenkin tottuvat ohi kulkeviin veneisiin, eikä sijainti houkuttele ihmisiä yrittämään rantautumista.

Kesäkuun käynnillä luodolla havaittiin 4 haahkanaarasta, muttei ainoatakaan poikasta. Tämä viittaa petojen, kuten varislintujen tai isojen lokkien saalistuspaineeseen, koska merkkien perusteella poikaset olivat pesistä kuoriutuneet.

Linholmin pohjois- ja itäpuolen karit

Pinta-ala: 9,5 a + 5,8 a + 2,5 a

Kuva 4. Linholmin pohjois- ja itäpuolen luotojen laskenta-alue peruskartalla ja ilmakuvassa.

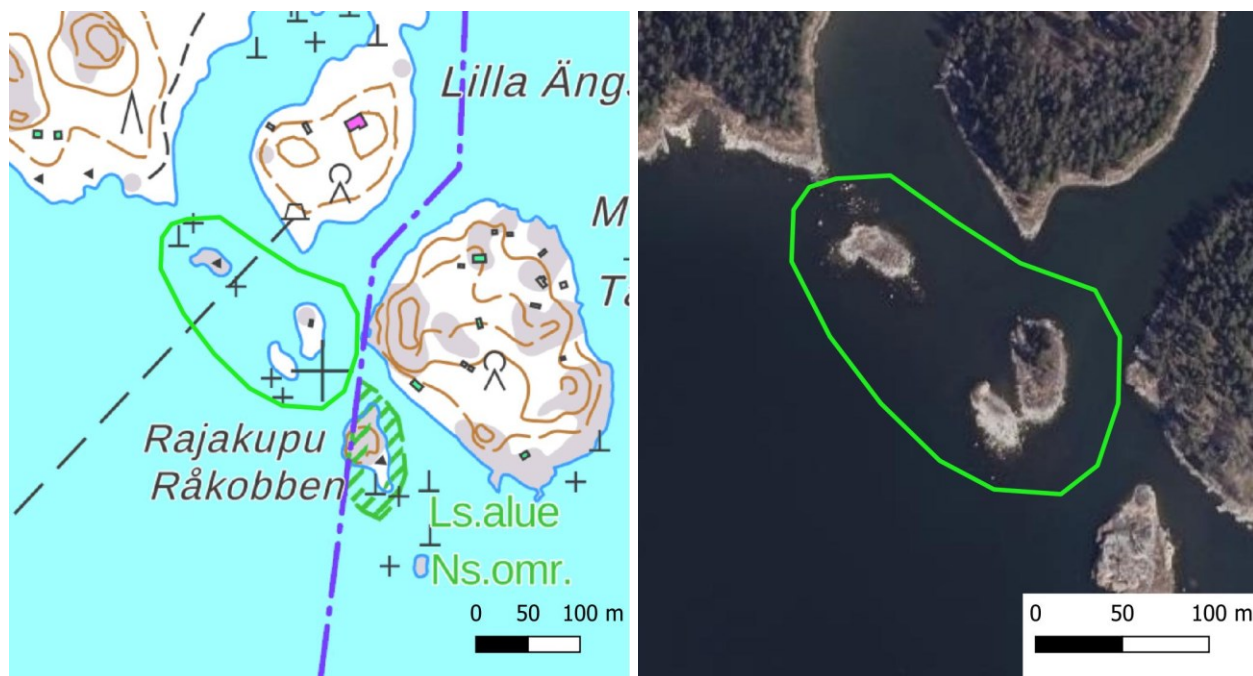
Täysin puuttomia luotoja, joilla syvät mutta lohkarikkoiset rannat. Saarille olisi hyvin vaikea rantautua moottoriveneellä, eikä niillä myöskään ole mitään, mikä erityisesti houkuttelisi ihmisiä rantautumaan. Tässä mielessä saaret soveltuisivat hyvin suojelualueeksi.

Pohjoispuolen kareista isommalla pesii kohtalainen tiirayhdyskunta (10 paria kalatiiroja ja 3 paria lapintiiroja). Tiirujen poikasia havaittiin runsaasti kesäkuussa. Lisäksi saarella hautoi kaksi haahkanaarasta. Pienemmällä pohjoispuolen karilla ei pesi lainkaan lintuja – kuten ei myöskään laskenta-alueen ulkopuolella lännessä sijaitsevalla karilla.

Itäpuolen karilla pesii kyhmyjoutsen, 5 paria haahkoja sekä 2 paria isokoskeloita ja tukkakoskelopari. Koskelot pesivät todennäköisesti suurten kivenlohkareiden välisissä koloissa.

Rajakuvun luoteispuolen luodot

Pinta-ala: 11,8 a + 6,1 a + 5,9 a

Kuva 5. Rajakuvun luoteispuolen luotojen laskenta-alue peruskartalla ja ilmakuvassa.

Suurimmalla luodolla on hylätyn oloinen mökki ja muutamia puita. Pienimmät luodot ovat puuttomia, mutta pohjoisemmalla niistä kasvaa joitakin pieniä leppiä. Toinen pienemmistä luodoista on käytännössä kasvanut kiinni suurimpaan luotoon, ja matalan veden aikaan ne muodostavat yhden saaren.

Linnustoon kuuluu seitsemän eri lajia, mutta mitään niistä ei pesi saarilla merkittäviä määriä vaan ainoastaan 1–2 paria. Kesäkuun käynnillä havaittiin kaksi isokoskelopoikuetta (4 + 12 poikasta). Koskeloiden pesät ovat mahdollisesti sijainneet mökin alla. Jos mökki puretaan, niille tulisi tehdä korvaavia pönttöjä pesäpaikoiksi.

Luotojen ja Rajakuvun välissä havaittiin 3 paria haahkoja, jotka kuitenkin kaikki pesivät Helsingin puolella Rajakuvulla.

4. Pohdinta ja suositukset

Linnustollisesti arvokkaimmiksi kohteiksi todettiin Soukanluodot sekä Linholmin pohjois- ja itäpuolen karit. Näiden kohteiden perustamista suojelualueiksi suositellaan harkittavan.

- Soukanluotojen linnusto on monipuolinen ja saarilla pesii kohtalainen määrä kalalokkeja ja haahkoja. Ongelmana on luvaton rantautuminen, mikä aiheuttaa maaston kulumista ja häiriötä linnuille.
- Linholmin karien merkittävin arvo on 13 parin tiirayhdyskunta, jonka pesimämenestys on hyvä. Saarille on vaikea rantautua.

Mahdollisesti perustettaville suojelualueille suositellaan maihinnousukieltoa 15.4.–15.7. Tämä kattaa ajan varhain pesivien lajien, kuten hanhien saapumisesta pesimäpaikoille myöhään pesivien lajien (tiirat, tukkakoskelo) poikasten lentokyvyn saavuttamiseen.

Haahkojen poikastuotto koko alueella on ilmeisen huono, koska ainuttakaan poikuetta ei selvityksessä havaittu. Haahkojen pesimämenestys on ollut rannikollamme pitkään laskusuunnassa, mistä syystä laji on luokiteltu erittäin uhanalaiseksi. Pesimämenestykseen vaikuttavat eri osissa saaristoa eri tekijät, mutta tärkeimpänä syynä pidetään saalistuspaineen kasvua. Hautovia naaraita, munapesiä ja pieniä poikasia verottavat sekä nisäkäspedot, varislinnut, isot lokit että merikotka. Espoon sisäsaaristossa merikotka on melko epätodennäköinen saalistaja, mutta muut mainitut pedot mahdollisia. Ihmishäiriötä haahka kestää melko hyvin. Tunnettu esimerkki viime vuosilta on haahkojen kerääntyminen pesimään Bengtskärin majakkasaarelle, missä turistien läsnäolo karkottaa pedot. Tämän selvityksen kohteena olleilla luodoilla ei kuitenkaan ole edellytyksiä vastaavaan, jatkuvaan vartiointiin. Haahkojen pesimämenestyksen turvaamiseksi on siis hankala tehdä mitään. Ahvenanmaalla on kokeiltu haahkoille rakennettuja pesimäkoppeja, joissa hautovat emot ovat suojassa pedoilta. Kopit eivät kuitenkaan suojaa poikasia, jotka heti kuoriuduttuaan jättävät pesän ja ovat alttiita saalistukselle. Niiden suojaaminen vaatisi käytännössä ympärivuorokautista vartiointia. On kuitenkin mahdollista, että joinakin vuosina alueen haahkat onnistuisivat pesinnässään. Pitkäikäisillä lajeilla täydelliset nollavuodetkaan eivät romahduta kantaa kovin nopeasti.

Kevään ja kesän sääolosuhteissa ei ollut suoraan lintujen pesimämenestykseen vaikuttavia tekijöitä. Välillisesti saattoi vaikuttaa huhtikuun alun voimakas takatalvi, joskin vesilinnut ovat silloin vasta valmistautumassa pesintään ja ne ovat lisäksi melko hyvin kylmään sopeutuneita. Loppukevät ja alkukesä eli varsinainen pesimäaika oli jopa normaalia lämpimämpi.

Liite 1. Kuvia selvityskohteilta

Näkymää Soukanluodolta mantereelle. Ruovikko ei ole vielä kasvanut.

Hautova telkkä pöntössä Soukanluodolla.

Hautova haahkanaaras Soukanluodolla.

Soukanluoto on laskentaluodoista puustoisin.

Maasto on Soukanluodolla paikoin kulunutta. Saarilla on virkistyskäyttöä.

Dronekuva Soukanluodoilta 23.6. Ruovikko on kasvanut merkittävästi. Saarten välissä näkyy rantautunut vene.

Sankgrundet on täysin puuton kari.

Sankgrundet itäpuolelta.

Linholmin pohjoispuolen "tiiraluoto".

"Tiiraluodon" eteläkärki on kivikkoinen.

Hautova kyhmyjoutsen Linholmin itäpuolen karilla.

Myös tämän karin rannat ovat hyvin kivikkoiset.

Rajakuvun luoteispuolen suurin luoto, jolla on mökki.

Mökki ei vaikuta olevan aktiivisessa käytössä.

Matalan veden aikaan mökkiluodolta pääsee viereiselle luodolle kuivin jaloin.

Rajakuvun saarista pienin on puuton kari, jolla ei juuri pesi lintuja.

Kutojantie 6–8
02630 Espoo

<http://www.faunatica.fi/>